

ГОЛОВНЕ УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
ЧЕРКАСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Звіт
за результатами моніторингового
дослідження якості художньо-естетичної
освіти у 4-х класах загальноосвітніх
навчальних закладів Черкаської області

Черкаси
2010

Звіт за результатами моніторингового дослідження якості художньо-естетичної освіти у 4-х класах загальноосвітніх навчальних закладів Черкаської області. – Черкаси: ЧОПОПП, 2010. – 32 с.

Звіт підготували:

- Лісова Н.І., заступник директора Черкаського ОПОПП, кандидат педагогічних наук
- Кулінко О.В., Тетьора С.С., Лобенко Н.М., Федоренко Т.А., методисти лабораторії-центру зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти

Затверджено на засіданні Вченої ради інституту.
Протокол № 5 від 27.12. 2010 року

ЗМІСТ

1. Програма проведення моніторингового дослідження.....	4
2. Результати моніторингового дослідження	
2.1. Результати анкетування керівників ЗНЗ.....	5
2.2. Результати анкетування вчителів образотворчого мистецтва.....	6
2.3. Результати анкетування вчителів музики.....	9
2.4. Результати анкетування учнів 4-х класів з образотворчого мистецтва.....	11
2.5. Результати анкетування учнів 4-х класів з музики.....	14
3. Висновок.....	16

Програма проведення моніторингового дослідження

Тема моніторингового дослідження: якість художньо-естетичної освіти у 4-х класах загальноосвітніх навчальних закладів Черкаської області.

Мета моніторингового дослідження: вивчення рівня художньо-естетичної освіти у 4-х класах загальноосвітніх навчальних закладів Черкаської області.

Завдання моніторингового дослідження:

- дослідити рівень художньо-естетичної освіти у загальноосвітніх навчальних закладах;
- дослідити матеріально-технічне та методичне забезпечення навчальних закладів з предметів художньо-естетичного циклу;
- визначити основні шляхи покращення якості художньо-естетичної освіти.

Об'єкт моніторингового дослідження: керівники загальноосвітніх навчальних закладів, учителі музики та образотворчого мистецтва 4-х класів, учні 4-х класів.

Загальна характеристика дослідження

На виконання наказу міністерства освіти і науки України від 22.10.2010 №995 з 21 по 30 листопада 2010 року в Черкаській області було проведено моніторингове дослідження якості художньо-естетичної освіти у 4-х класах загальноосвітніх навчальних закладів. Для отримання об'єктивної інформації щодо рівня художньо-естетичної освіти дослідження проводилось анонімно, без зазначення прізвищ та імен респондентів. Лабораторією-центром зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти ОПОПП було здійснено розсилку та тиражування документів згідно з додатком до листа Інституту інноваційних технологій і змісту освіти від 01.11.2010 №1.4/18-4166, який містив:

- інструктивно-методичні рекомендації щодо проведення моніторингового дослідження якості художньо-естетичної освіти у 4-х класах загальноосвітніх навчальних закладів.
- анкету для керівників загальноосвітніх навчальних закладів.
- анкету для вчителів, які викладають уроки музики у 4-х класах.
- анкету для вчителів, які викладають уроки образотворчого мистецтва у 4-х класах.
- анкету з музики для учнів 4-х класів.

- анкету з образотворчого мистецтва для учнів 4-х класів.
- критерії оцінювання II частини анкет для учнів.
- вибірку респондентів моніторингового дослідження рівня якості художньо-естетичної освіти учнів 4-х класів.

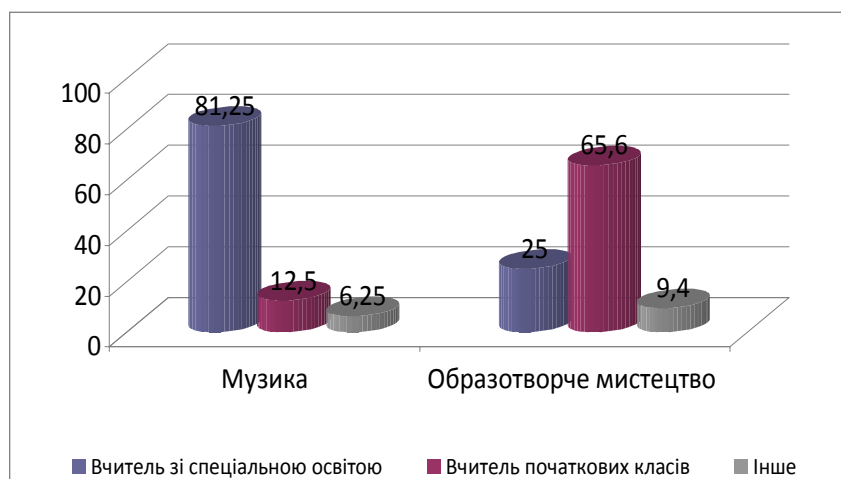
До моніторингового дослідження було залучено 36 загальноосвітніх навчальних заклади різних типів міст Черкаси, Умань, Черкаського та Звенигородського районів: гімназію, 4 спеціалізовані школи, колегіум та 30 загальноосвітніх шкіл. Під час моніторингу було опитано 271 особу, з них: 32 директори загальноосвітніх навчальних закладів, 89 вчителів та 150 учнів.

Результати анкетування керівників ЗНЗ

У ході моніторингового дослідження рівня художньо-естетичної освіти проанкетовано 32 директори загальноосвітніх навчальних закладів. Із них 65,6% очолюють загальноосвітні школи, 21,9% – навчально-виховні комплекси, 6,25% – спеціалізовані школи, 3,1% – гімназії та 3,1% – колегіуми.

Мета моніторингу – вивчення рівня художньо-естетичної освіти. Тому, важливим було питання про кількість учителів зі спеціальною освітою, які викладають музику та образотворче мистецтво в загальноосвітніх навчальних закладах, що були охоплені моніторинговим дослідженням. Результати моніторингу виявили, що у навчальних закладах музику викладають 85% учителів зі спеціальною освітою та 12,5% учителів початкових класів. Образотворче мистецтво викладають 25% учителів, які мають спеціальну освіту. 65,6% учителів образотворчого мистецтва за дипломом є вчителями початкових класів (див. діаграму 1).

Діаграма 1

Кабінет естетики створено лише у 9 закладах, що становить 28,1% від загальної кількості загальноосвітніх навчальних закладів, які ввійшли до вибірки. Психодіагностика учнів початкової школи для визначення мистецької психокорекції проводиться в 47% шкіл. Програмами та підручниками з музики повністю забезпечено 34,4% ЗНЗ, 62,5% забезпечено частково, в 3,13% навчальних закладів повністю відсутні програми та підручники. Достатньо підручників та програм з образотворчого мистецтва в 46,9% навчальних закладів, не забезпечені підручниками 3,13%, 50% ЗНЗ забезпечені частково. Аудіо- та відеоматеріалами з музики в повній мірі забезпечені 50% шкіл, образотворчого мистецтва – 18,75%. 15,6% навчальних закладів не забезпечені аудіо-, відеоматеріалами з образотворчого мистецтва та 3,1% з музики.

Найбільш вагомими причинами, що змушує директорів навантажувати вчителів початкових класів годинами предметів художньо-естетичного профілю стали відсутність фахівців – 72% та необхідність довантажити вчителів початкової школи – 20%.

Директорам було запропоновано висловити власне ставлення щодо вдосконалення організації художньо-естетичної освіти. Більшість опитаних бачать такі шляхи підвищення рівня художньо-естетичної освіти:

- збільшення кількості годин для предметів художньо-естетичного циклу – 22%;
- поліпшення матеріально-технічного забезпечення викладання дисциплін художньо-естетичного циклу – 22%;
- забезпечення кабінетів музичного та образотворчого мистецтва комп'ютерною технікою, підключенням до мережі Інтернет, аудіо- та відеотехнікою – 12,2%;
- забезпечення кваліфікованими кадрами – 12,2%;
- навчально-методичне забезпечення фахової підготовки спеціалістів – 7,4%.

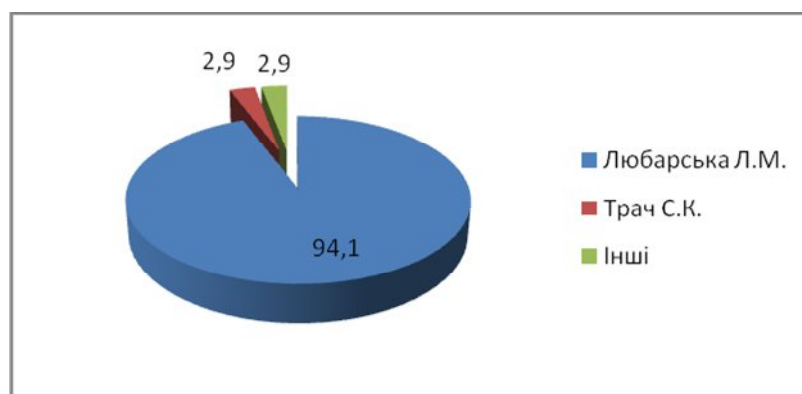
Результати анкетування вчителів образотворчого мистецтва

Аналіз анкет виявив, що більшість вчителів, які викладають образотворче мистецтво є вчителями початкових класів – 85,7%. 8,6% є вчителями з образотворчого мистецтва за дипломом та 5,7% опитаних – вчителі інших спеціальностей (практичний психолог, керівник образотворчого гуртка).

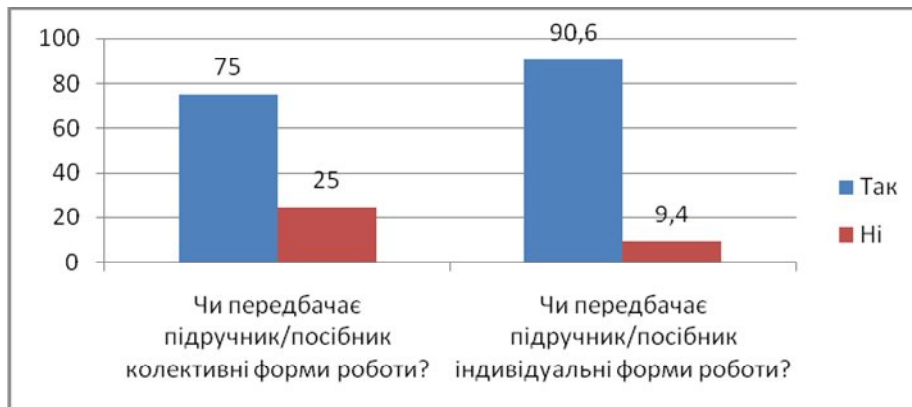
Педагогічний стаж 56,3% учителів складає понад 20 років. Стаж від 10 до 20 років у 34,4% вчителів, які брали участь у анкетуванні та 9,4% респондентів мають педагогічний стаж від 5 до 10 років. 34,4% опитаних є вчителями вищої кваліфікаційної категорії. 46,9% мають першу кваліфікаційну категорію, 6,3% – другу, 12,5% – спеціалісти. Понад 10 років образотворче мистецтво викладають 81,3% вчителів. По 9,4% вчителів викладають образотворче мистецтво 5-10 та до 5 років.

Всі опитані вчителі користуються навчальною програмою Любарської Л.М. та Вовк Л.В. Дослідження показало, що більшість учителів (94,1%) користуються підручником Любарської Л.М. Результати відповідей щодо авторів підручників/навчальних посібників за якими навчаються діти на уроках образотворчого мистецтва подані у діаграмі 1.

Діаграма 1

Оцінюючи якість підручника, 18,8% вчителів вважають його не відповідним сучасним методичним вимогам та новим підходам у мистецькій педагогіці. 21,9% опитаних незадоволені кількістю теоретичної інформації для формування певних знань, умінь і навичок учнів та 43,3% опитаних вважають недостатньою кількістю завдань необхідної учням для засвоєння теми. Четверта частина опитаних вважають замалою кількістю колективних завдань поданих у підручнику (див. діаграму 2).

Під час анкетування вчителям було запропоноване запитання: «Яке навчальне обладнання Ви використовуєте на уроках образотворчого мистецтва?». Навчальні таблиці і репродукції картин та предмети для малювання з натури використовують під час занять по 44,6% вчителів. 7,7% учителів образотворчого мистецтва використовують на своїх уроках комп'ютер та мультимедійну дошку.

Найбільш поширеним видом діяльності, який застосовують вчителі під час уроків, є практична діяльність (малювання) – 38,1% опитаних. Сприймання та обговорення творів образотворчого мистецтва використовують 34,5% учителів, 19% – читання підручника, 8,3% інші види діяльності (ліплення, словникова робота, прослуховування музичних творів, творчі завдання, повідомлення учнів та ін.).

86,1% учителів на уроках переважно виділяють найбільше навчального часу на практичну діяльність. На повідомлення нового матеріалу та сприймання і обговорення творів образотворчого мистецтва більше часу витрачають 8,3% та 5,6% учителів відповідно.

Відповіді щодо часу, коли доцільно виконувати вправи з дрібної моторики розподілилися таким чином:

- безпосередньо перед виконанням практичної роботи – 78,1%;
- на початку уроку – 9,4%;
- перед педагогічним малюнком учителя – 9,4%;
- інше – 3,1%;
- у кінці уроку – 0,0%.

Головною метою підсумку уроку образотворчого мистецтва, на думку вчителів, є завершення та узагальнення матеріалу, що вивчався на уроці – 78,1%. Оцінювання учнів основним вважають 18,8% опитаних та отримання інформації про те, що учні робили на даному уроці – 3,1%.

Щодо домашнього завдання, то у 50% випадках учителі образотворчого мистецтва дають творчі завдання. 24,1% опитаних вимагають підготувати повідомлення, 14,8% закінчити практичну роботу та 3,4% вивчити матеріал поданий у підручнику.

Головною умовою вдосконалення організації художньо-естетичної освіти більшість вчителів назвали поліпшення матеріально-технічної та методичної бази загальноосвітніх начальних закладів: забезпечення підручниками, навчальними таблицями, репродукціями картин, комп'ютерною технікою і програмами та ін. Частина вчителів вважають необхідним збільшення кількості навчальних годин та зменшення кількості дітей (поділ на групи) на уроках образотворчого мистецтва.

Результати анкетування вчителів музики

Під час моніторингу було проанкетовано 54 вчителів музики. 33,3% опитаних мають спеціальну освіту, 38,9% – соціальні педагоги, 5,6% респондентів за спеціальністю є вчителями початкових класів та 22,2% вчителі інших спеціальностей (викладач дитячої музичної школи, вчитель української мови та літератури, керівник оркестру народних інструментів, вчитель етики, вчитель художньої культури, вчитель математики, культпрацівник, керівник хору, вчитель математики і фізики, хормейстер).

Педагогічний стаж залучених до опитування вчителів музики:

- понад 20 років – 56,3%;
- від 10 до 20 років – 28,1%;
- від 5 до 10 років – 3,1%;
- до 5 років – 12,5%.

Близько 47% учителів є спеціалістами. 31,3% опитаних мають першу кваліфікаційну категорію, 3,1% другу та 18,8% вищу. Понад 10 років музику викладають 71,9% учителів, 5-10 років – 15,6% та стаж до 5 років мають 12,5% респондентів.

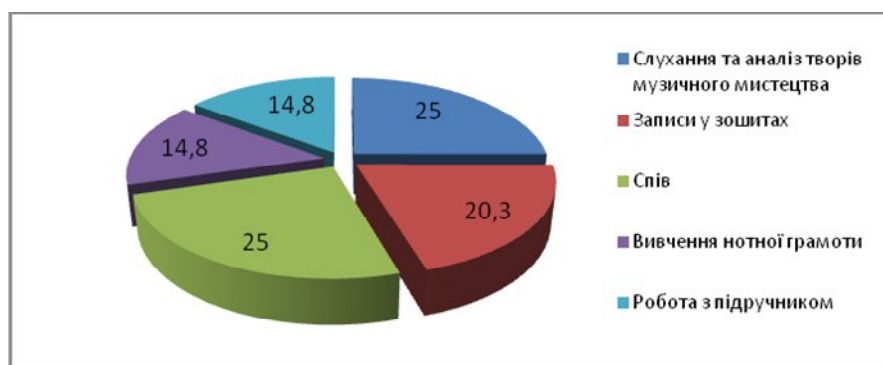
88,6% учителів працюють за начальною програмою Ростовського О.Я., Хлєбнікової Л.О., Марченко Р.О. та 11,4% використовують програму Лобової О.В.

Підручник з музики Лобової О.В. використовують 45,7% респондентів, Сидір М.В., Островського В.М. – 32,6% учителів, М.К. Яскулко – 10,9%. Один вчитель (2,2%) працює за підручником Єлагіної Л.М. та 8,7% опитаних не забезпечені підручниками з музики.

58,6% респондентів вважають підручник таким, що відповідає сучасним методичним вимогам, новим підходам у мистецькій педагогіці. На думку 79,3% учителів підручник містить достатньо теоретичної інформації для формування певних знань, умінь та навичок учнів. 48,3% опитаних задоволені кількістю вправ (завдань) у підручнику/посібнику для засвоєння учнем вивченої теми та 75,9% вважають достатньою кількістю завдань передбачених на колективні та індивідуальні форми роботи.

Відповіді на запитання «Які види діяльності учнів ви застосовуєте на уроках музики?» подано на діаграмі 1.

Діаграма 1

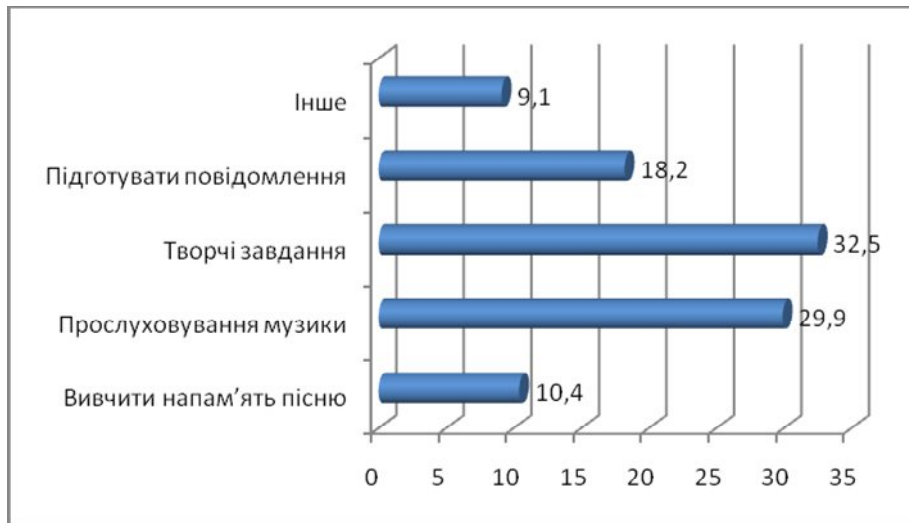

Як видно з діаграми найбільше уваги приділяють слуханню та аналізу творів музичного мистецтва та співу.

Серед технічного обладнання, яке використовують учителі на уроках музики найпоширенішим став CD програвач. Ним користуються 48,1% опитаних. Комп'ютер з мультимедійною дошкою наявний у 7,7% учителів, програвач з платівками – 7,7% та 34,6% респондентів використовують інше обладнання (телевізори, DVD). У одного вчителя технічне обладнання в кабінеті музики повністю відсутнє.

Види домашнього завдання учителів учням показано на діаграмі 2.

Діаграма 2

Частіше вчителі пропонують творчі завдання – 32,5% та прослуховування музики – 29,9%.

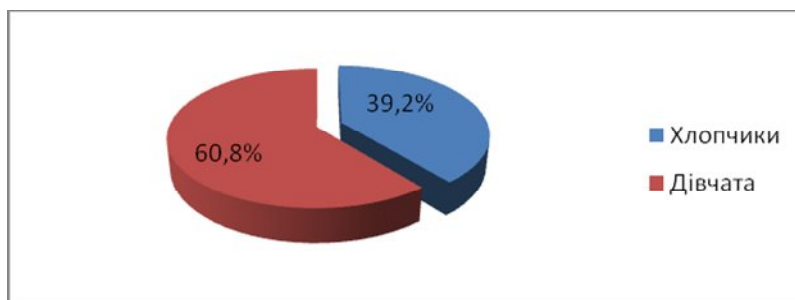
34,4% вчителів починають вивчати нотну грамоту з першого класу, 37,5% з другого, 9,4% з третього. 18,8% опитаних не вивчають нотної грамоти взагалі.

Як і вчителі образотворчого мистецтва, вчителі музики головною умовою вдосконалення художньо-естетичної освіти вважають покращення матеріально-технічного/методичного забезпечення закладу та збільшення кількості годин на вивчення предметів художньо-естетичної освіти. Частина респондентів наголосила на необхідність покращення якості літератури та вдосконалення програм.

Результати анкетування учнів 4-х класів з образотворчого мистецтва

В анкетуванні під час проведення моніторингового дослідження рівня художньо-естетичної освіти з образотворчого мистецтва взяло участь 74 учня: 29 хлопчиків та 45 дівчат (див. діаграму 1).

Діаграма 1

Як показало опитування, всі діти відвідують уроки образотворчого мистецтва із задоволенням. Висловлюючи своє ставлення щодо підручників 91,9% чотирикласникам він подобається, 5,4% дітей не забезпечені підручниками та 2,7% байдуже.

Уроки образотворчого мистецтва для 59,5% учнів проводяться в їхній класній кімнаті. У 39,2% випадках уроки проводяться в кімнаті мистецтва. У 64,9% учнів образотворче мистецтво викладає вчитель образотворчого мистецтва та в 35,1% дітей вчитель їхнього класу.

86,5% учнів 4 класу на уроках образотворчого мистецтва малюють кожен урок та на думку 13,5% вони це роблять рідко. Розглядають та обговорюють картини художників кожен урок 66,2% учнів, рідко – 33,8%.

Результати відповідей учнів на запитання I частини тесту з образотворчого мистецтва

Запитання/ правильна відповідь	К-ть учнів	% правильних відповідей
1. Живопис – це: Вид образотворчого мистецтва	55	74,3
2. Вид образотворчого мистецтва, основними виражальними засобами якого є лінія, штрих, крапка, пляма: Графіка	60	81,1
3. Твір декоративного мистецтва, виготовлений із складеного в кілька разів білого або кольорового паперу методом вирізання:		

Витинанка	57	77,0
4. Знайди «зайвий» колір ¹ :		
Оранжевий	20	27,0
Синій	50	67,6
5. Який формат аркуша краще обрати для зображення високих будівель (наприклад, храмів):		
Витягнутий по вертикалі	48	64,9
6. Жанр образотворчого мистецтва, головним предметом зображення в якому є природа:		
Пейзаж	69	93,2
7. Обери лінії, які допоможуть тобі відтворити відчуття доброти і лагідності:		
Хвилясті, плавні та округлі лінії	58	78,4
8. Обери лінії, які допоможуть тобі відтворити відчуття зла і агресії:		
Ламані лінії	65	87,8
9. Зображення, розміщені у композиційному центрі потрібно виконувати:		
Чітко і яскраво	62	83,8

Відсоток правильних відповідей учнів з усіх запитань склав 80,1². Найбільше правильних відповідей учні дали на запитання під № 6,8,9. Найнижчий рівень зафіксований у запитаннях №5 та №1. Дослідження виявило розходження в відповідях учнів уроки у яких викладає вчитель зі спеціальною освітою і без спеціальної. Кількість правильних відповідей в учнів учителя без спеціальної освіти склав 83,9%. Нижчий рівень навчальних досягнень продемонстрували учні, у яких уроки проводить вчитель зі спеціальною освітою – 73,1% правильних відповідей. Порівняння результатів відповідей учнів подано у діаграмі 2.

¹ в учнів виникали труднощі щодо визначення «зайвих» кольорів. Якщо мова йшла про гаму теплих кольорів, то «зайвий» колір синій; про основні кольори, то «зайвий» оранжевий колір.

² не враховано запитання №4.

Найбільші розходження у відповідях учнів, уроки образотворчого мистецтва у яких викладає вчитель зі спеціальною та без спеціальної освіти відбулися у запитаннях № 4 і 5 – 28,8 та 19,2% відповідно. Найнижчий рівень знань учні, що навчаються в класах де викладає вчитель зі спеціальною освітою, продемонстрували відповідаючи на запитання №4 – 46,2% правильних відповідей.

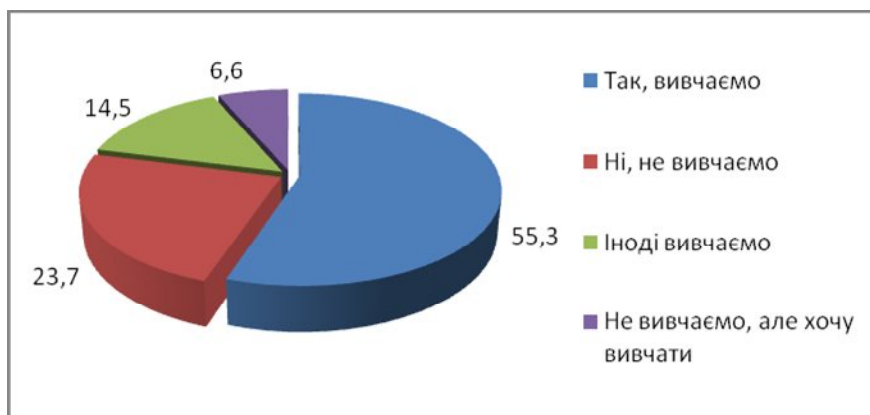
Результати анкетування учнів 4-х класів з музики

У тестуванні з музики взяло участь 76 учнів 4-х класів – 32 хлопчики та 44 дівчат, що у відсотках становить 42,2 та 57,9 відповідно. 74 учням (97,4%) подобаються уроки музики, 2 учні (2,6%) відповіли «байдуже». Уроки музики для більшості учнів (77,6%) проводяться у кабінетах музики. Для 18,4% дітей уроки музики проводяться у класній кімнаті.

81,6% опитаних часто співають на уроках музики, 17% рідко і 1,3% (1 учень) ніколи. Схожі відповіді діти дали і на запитання «Як часто ви прослуховуєте музичні твори?»: 84,2% дітей роблять це постійно, 14,5% рідко та 1,3% ніколи. З 76 учнів, які взяли участь у опитуванні не користуються підручниками 36, що становить 47,4%. Характеризуючи підручник, 39,1% дітям він подобається та 1,3% не

подобається. Учні в під час тестування було задане запитання «Чи вивчаєте ви на уроках ноти?» (див. діаграму 1).

Діаграма 1

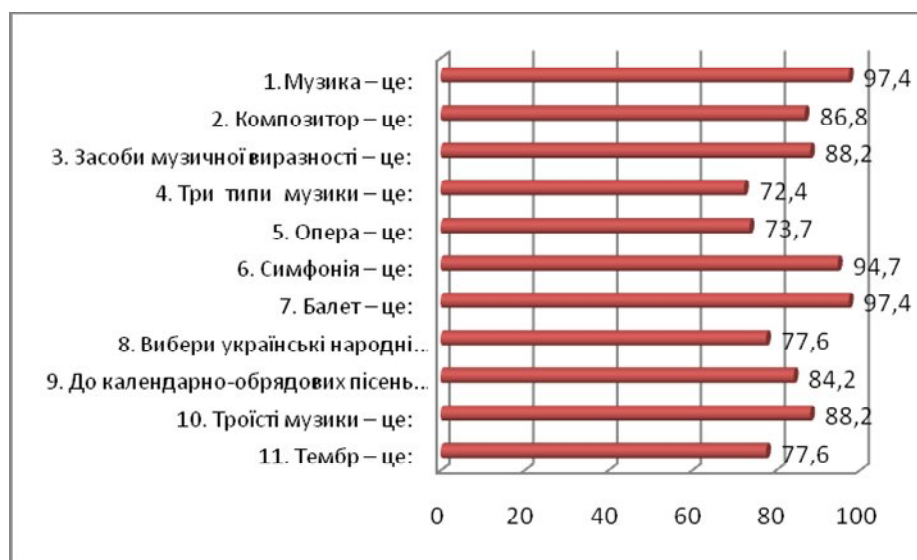

Вивчають ноти 55,3% опитаних дітей, 14,5% вивчають іноді та 23,7% не вивчають але хочуть це робити.

Результати відповідей учнів на запитання I частини тесту з музики

Загальний відсоток правильних відповідей на запитання I частини анкети з музики для учнів 4 класу склав 77,6. Відсоток правильних відповідей у розрізі запитань поданий на діаграмі 2.

Діаграма 2

Найбільше учнів справилося на запитання під №№ 1, 6 та 7. Більше труднощів у дітей викликали запитання №3-4 – 72,4 та 73,7% правильних відповідей відповідно.

Висновок

Спостереження за ходом виконання тестових та опрацювання результатів моніторингового дослідження з образотворчого мистецтва та музики дають підстави зробити такі висновки:

- створити кімнати творчості для учнів початкової школи та кабінети предметів художньо-естетичного циклу для учнів середніх та старших класів із необхідною сучасною навчально-дидактичною та матеріально-технічною базою;
- підвищити рівень підготовки майбутніх учителів початкової школи з образотворчого мистецтва та збільшити кількість годин з образотворчого мистецтва для вчителів початкової ланки у плані курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників;
- забезпечити навчальні заклади підручниками;
- створити кабінети музики з необхідною сучасною навчально-методичною та матеріально-технічною базою.

Видання підготовлено до друку та віддруковано
редакційно-видавничим відділом ЧОПОПП
Зам. № 1109 Тираж 100 пр.
18003, Черкаси, вул. Бидгощська, 38/1